

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า "โภชนาการที่ดีเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งของชีวิต" แต่ภาวะโภชนาการของคนเราจะดีได้ก็ต่อเมื่อได้รับประทานให้ถูกต้องและครบถ้วน ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ อาหารจึงมีความจำเป็นต่อคนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กวัยเรียนตั้งแต่ไฟโรจน์ นิงसानนท์ (2530: 1) กล่าวว่า เด็กในวัยเรียนเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตมีการเปลี่ยนแปลงในขนาดของร่างกายทั้งน้ำหนักและส่วนสูง มีการเคลื่อนไหวที่คล่องแคล่วว่องไวมีกิจกรรมที่ต้องใช้พลังงานมากมายจึงจำเป็นต้องได้รับอาหารที่ถูกส่วนและจำเป็นต่อร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกับ อารี วัลยะเสวี (อ้างในเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประชุมผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วราชอาณาจักร เรื่องโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา 2530 : 10) ที่ว่าภาวะทุพโภชนาการที่เกิดขึ้นในผู้ใหญ่ไม่ค่อยรุนแรง การแก้ไขมักกระทำได้ง่ายและรวดเร็ว สำคัญกว่าคือที่เกิดขึ้นกับเด็ก การมีภาวะทุพโภชนาการในเด็ก จะส่งผลให้เด็กนั้นเจริญเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพต่ำ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528: 20) ได้ให้ความสำคัญของอาหารและโภชนาการว่า อาหารเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุด การบริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการจะช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโตแข็งแรงโครงร่างได้สัดส่วน มีความต้านทานโรคสูง และมีการพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การขาดสารอาหารจึงมีผลกระทบต่อร่างกายทุกส่วน ดังที่ อารี วัลยะเสวี (2529: 93) กล่าวว่า เด็กที่ขาดอาหารหรือมีภาวะทุพโภชนาการรุนแรงทำให้สติปัญญาไม่ตี ไม่สามารถเรียนรู้ได้เหมือนเด็กปกติ ขาดสมาธิในการเรียน ใจลอย ไม่กระตือรือร้น ขาดความอยากรู้อยากเห็นและขาดแรงกระตุ้นให้สนใจสิ่งรอบตัว ระดับสติปัญญามักต่ำกว่าเด็กปกติ

จากเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า อาหารมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของร่างกายและสติปัญญาเป็นอย่างมาก ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ ในเรื่องอาหารมีสินค้าทางเกษตรส่งออกไปขายต่างประเทศติดอันดับโลก แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า มีเด็กไทยเป็นจำนวนมากที่เป็นโรคขาดสารอาหาร จากการสำรวจภาวะโภชนาการของกรมอนามัย (2525: 1-2) ในปี พ.ศ.2525 พบว่า เด็กอายุช่วง 0 -5 ปี เป็นเด็กที่ปกติเพียงร้อยละ 49 เท่านั้นที่เหลืออยู่ในภาวะทุพโภชนาการ และจากการสรุปผลภาวะโภชนาการของกรมอนามัย ในการสำรวจวัยเด็กอายุ 5-14 ปี ประจำปีการศึกษา 2528 ทั่วประเทศ (ม.ป.ป.: 1)

พบว่า ยังมีเด็กน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ถึงร้อยละ 13.45 ซึ่ง ไพโรจน์ นิงสานนท์ (2530: 1) กล่าวว่า เด็กจำนวนร้อยละดังกล่าวที่เป็นโรคขาดสารอาหาร คิดเป็นเด็กประมาณ 1.5 ล้านคน จากเด็กในวัยนี้ทั้งสิ้นประมาณ 12 ล้านคน และเมื่อศึกษาผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2523: 23) ซึ่งมีการสำรวจสามะโนประชากรในปี 2521 และจะมีการสำรวจทุก ๆ 10 ปี พบว่า การขาดแคลนอาหารของนักเรียนระดับประถมศึกษาทั่วประเทศนั้น นักเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดและกองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา ซึ่งต่อมาเปลี่ยนระบบบริหารเป็นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในปี 2523 ขาดแคลนอาหารกลางวัน เป็นจำนวน 1,111,750 คน หรือร้อยละ 17 ของนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมด และขาดแคลนอาหารเช้า จำนวน 355,277 คน หรือร้อยละ 6.12 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมด

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในฐานะที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการประถมศึกษา ได้พยายามที่จะจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อที่จะแก้ปัญหาสุขภาพอนามัย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 124-134) เช่นโครงการอนามัยโรงเรียน โครงการสุขศึกษาสายการศึกษา และโครงการอาหารกลางวัน เป็นต้น แต่ที่น่าสนใจเป็นพิเศษ ได้แก่โครงการอาหารกลางวัน เพราะเป็นโครงการที่แก้ปัญหาความหิวโหยและภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนโดยตรง

โครงการอาหารกลางวัน ได้เริ่มดำเนินการในประเทศไทยตั้งแต่ ปี 2495 ในจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นลักษณะของโครงการทดลอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527: 13-15) พบว่าไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ต่อมาในปี พ.ศ.2517 รัฐบาลจึงให้ความสำคัญของโครงการนี้มากขึ้น จึงได้ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการจัดการประถมศึกษาขณะนั้น จัดทำแผนงานโครงการในโรงเรียนประถมศึกษาขึ้น ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้บรรจุโครงการดังกล่าวไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527 : 1) การดำเนินงานจึงได้เริ่มอย่างจริงจัง ตั้งแต่นั้นมา ทั้งนี้เพื่อที่จะแก้ปัญหาโรคขาดสารอาหารที่ได้กล่าวมาแล้ว ปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 32,250 โรง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528 : 4) สามารถจัดโครงการอาหารกลางวันได้ทุกโรง ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2530 เพื่อเป็นการน้อมเกล้าถวายเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุครบ 5 รอบ ภายใต้ คำขวัญว่า "ฉลอง 60 พรรษามหาราชา เด็กประถมศึกษาไม่หิวโหย"

การจัดโครงการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530: 14) มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ดังนี้

1. เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็นแกนกลาง
2. เพื่อให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าและปริมาณเพียงพอแก่ความต้องการของร่างกาย
3. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวัน
4. เพื่อสร้างสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหารเช้า
5. เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการศึกษแก่ชุมชน และนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน

งบประมาณในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดสรรเงินงบประมาณให้โรงเรียนดำเนินการโรงเรียนละ 8,000 - 9,000 บาท (เอกสารการบรรยายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ 2530: 3) โดยให้โรงเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนดังกล่าวไปใช้ในการซื้อวัสดุเครื่องครัว วัสดุบริโภค และวัสดุเกษตร นอกจากเงินอุดหนุนของรัฐบาลแล้ว ยังขอความร่วมมือจากภาคเอกชนช่วยบริจาคสมทบทุนอีกด้วย โดยเงินที่ได้รับบริจาคจะดำเนินการ เช่นเดียวกับเงินงบประมาณของรัฐบาล (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528: 70)

ในการดำเนินงานโครงการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530: 32) มุ่งเน้นที่การมีกปฏิบัติจริงในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันให้มากที่สุด โดยมีกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็นแกนกลาง เพื่อจัดหาอาหารกลางวันและมุ่งเน้นการระดมสรรพกำลังจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน (เอกสารการบรรยายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ 2530:4) สำหรับรูปแบบการจัดอาหารกลางวันในปี พ.ศ.2527 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530 : 24) ได้กำหนดไว้ 6 รูปแบบ คือ รูปแบบให้มีกิน รูปแบบนำมาจากบ้าน รูปแบบอาหารเสริม รูปแบบเพิ่มเติม รูปแบบอาหารจานเดียว และรูปแบบอาหารชุด ต่อมาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 6 (พ.ศ.2530 - 2534) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530 : 25) ได้เน้นการดำเนินงานในเชิงคุณภาพ จึงได้กำหนดรูปแบบการจัดอาหารกลางวันเหลือ 4 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบเพิ่มเติม เป็นรูปแบบที่ให้นักเรียนนำอาหารมาจากบ้านแล้วทางโรงเรียนจัดหาอาหารคาวหรืออาหารหวานเพิ่มเติมให้ เพื่อให้นักเรียนได้รับอาหารครบถ้วน

2. รูปแบบอาหารจานเดียว เป็นรูปแบบอาหารที่ประกอบเสร็จภายใน หนึ่งจาน เช่น ก๋วยเตี๋ยว ราดหน้า ข้าวผัด ข้าวราดแกง ข้าวคลุกกะปิ

3. รูปแบบอาหารชุด เป็นรูปแบบการจัดอาหารกลางวันที่สุดบูรณ์ที่สุดประกอบด้วย ข้าว กับข้าว และขนมหวานหรือผลไม้ ส่วนใหญ่จะจัดในโรงเรียนที่อยู่ในเขตเทศบาลหรือ สุขาภิบาล เช่น โรงเรียนอนุบาลในแต่ละจังหวัด

4. รูปแบบประสม เป็นรูปแบบการจัดอาหารที่มีมากกว่า 1 รูปแบบ ในเวลา 1 สัปดาห์

การจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แม้ว่าจะดำเนินการได้ครบทุกโรงเรียนทั่วประเทศก็ตาม แต่ก็ยังมีโรงเรียนอีกเป็นจำนวนมากไม่สามารถดำเนินการได้ตลอดไปดังที่ นายธวัช มกรหงส์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรดิตถ์ (The Nation, Dec. 16: 1985) กล่าวว่า "การให้เงินโรงเรียนเพียง 8,000 บาทต่อโรงเรียนก็น้อยมาก ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความอดอยากของนักเรียนได้" จากรายงานผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ: 14-15) พบว่า โรงเรียนที่ดำเนินงานโครงการจะเกิดปัญหาหลาย ๆ อย่างเช่น ผู้บริหารไม่สนใจและไม่สนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน วัตถุประสงค์มีราคาแพง กลัวทุนหมด มีความยุ่งยากในการจัดหาวัสดุรับ - จ่าย นักเรียนส่วนใหญ่ยากจน เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้พบมากในโรงเรียนชนบทกันดารห่างไกลการคมนาคม โรงเรียนบนเกาะ บนที่ราบสูงภาคเหนือและบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ไทย-ลาว ไทย-พม่า และไทย-มาเลเซีย

ในบริเวณชายแดนทั้ง 4 ด้าน ชายแดนไทย-กัมพูชา เป็นชายแดนที่มีปัญหามากที่สุด นอกจากจะมีพื้นที่ที่ครอบคลุม ตั้งแต่จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ ปราจีนบุรี จันทบุรี ตรัง ซึ่งยาวตั้งแต่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างจนจดชายฝั่งทะเลตะวันออกแล้ว ยังมีปัญหาที่เกิดจากการรพุงในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชาก็ด้วย ปัจจุบันมีหมู่บ้านชายแดนคามมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2521 (โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน มบป. : 5) จำนวนทั้งสิ้น 170 หมู่บ้าน จากปัญหาการรพุงดังกล่าวทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้เข้าไปช่วยเหลือเป็นพิเศษคามมติคณะรัฐมนตรีที่กล่าวมาแล้ว

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ได้ให้ความสำคัญกับบริเวณนี้เป็นกรณีพิเศษอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับงบประมาณโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสุขภาพอนามัย นอกจากนั้นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530 : 1-2) ยังได้ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ อีก เช่น United Nation Border Relief Operation เงินช่วยเหลือจากประเทศสหรัฐอเมริกา ผ่านสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2530 : 1) ทำให้โรงเรียนในพื้นที่ตามโครงการป้องกันตนเองชายแดนไทย - กัมพูชา ได้รับเงินสำหรับดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันมากกว่าบริเวณอื่นของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2530 : 2) จึงควรที่จะลดภาวะทุพโภชนาการได้ดีกว่าบริเวณอื่น ๆ ของประเทศด้วย แต่จากการสรุปผลภาวะทุพโภชนาการของกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ในปีการศึกษา 2528 (มบ. : 3-15) พบว่า จังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา จำนวน 7 จังหวัด ได้แก่ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ ปราจีนบุรี จันทบุรี และตราด มีภาวะทุพโภชนาการที่สูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย (13.45) ของประเทศจำนวน 5 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ร้อยละ 34.02 ศรีสะเกษ ร้อยละ 14.96 สุรินทร์ร้อยละ 35.91 บุรีรัมย์ร้อยละ 21.08 และปราจีนบุรีร้อยละ 13.86

ในจำนวน 5 จังหวัดข้างต้น จะเห็นได้ว่าจังหวัดปราจีนบุรีนอกจากจะเป็นจังหวัดที่มีทั้งปัญหาทุพโภชนาการ เช่นเดียวกับจังหวัดอื่นในเขตชายแดนแล้ว ยังมีปัญหาการรบกวนที่รุนแรงกว่าจังหวัดอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากบริเวณพื้นที่ดังกล่าวในเขตพื้นที่อำเภอคาพระยา อรัญประเทศ และกิ่งอำเภอคลองหาด เป็นพื้นที่ราบติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยกัมพูชา (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี 2530 : 1) ทำให้เป็นเขตล่อแหลมต่ออันตรายเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ป้องกันตนเองชายแดนไทย - กัมพูชา เกินร้อยละ 50 อยู่ในเขตจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีโรงเรียนทั้งสิ้น 40 โรงเรียน และห่างจากชายแดนระหว่าง 200 เมตร ถึง 5 กิโลเมตร การจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาของจังหวัดดังกล่าวจึงน่าจะมีสภาพและปัญหาต่างจากจังหวัดโดยทั่วไป ประกอบกับในขณะนี้ยังไม่มีบุคคลและหน่วยงานใดทำการประเมินโครงการอาหารกลางวันในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีหรือจังหวัดที่มีสถานการณ์ใกล้เคียงกันในลักษณะที่จะนำผลการวิจัยมาใช้ได้ ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะประเมินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชาของจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อจะได้นำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนา การดำเนินงานโครงการดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา บริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี เฉพาะบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ในเขตท้องที่อำเภอตาพระยา อรัญประเทศ และกิ่งอำเภอคลองหาดจำนวนทั้งหมด 40 โรงเรียน
2. การประเมินโครงการ ได้ดำเนินการ
 - 2.1 ความสามารถในการดำเนินงานตามกระบวนการของโครงการ (Process)
 - 2.2 ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ (Product)

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำให้ทราบ สภาพปัญหาและผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา
2. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการอาหารกลางวันในพื้นที่ดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คานิยามศัพท์ในการวิจัย

1. โรงเรียนประถมศึกษาบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดปราจีนบุรี หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในจังหวัดปราจีนบุรีที่อยู่ในเขตหมู่บ้านเมืองกันตนเองชายแดนไทย - กัมพูชามากที่สุดของคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ 3 ตุลาคม 2521
2. การจัดโครงการอาหารกลางวัน หมายถึง การดำเนินการจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา โดยอาศัยแรงงานจากคณะครู คนงาน นักเรียน หรือจ้างบุคคลภายนอกเข้ามาช่วย เพื่อจำหน่ายหรือให้เป็นบางส่วนกับนักเรียนที่ขาดแคลน โดยเฉพาะหรือเพื่อให้ นักเรียนมีอาหารกลางวันรับประทานในราคาถูก และให้มีคุณค่าทางอาหารมากที่สุด
3. ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน หมายถึง ข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียน เกี่ยวกับจำนวนครู นักเรียน นักเรียนขาดแคลน นักเรียนขาดอาหาร ห้องเรียน เนื้อที่ ที่ตั้งของโรงเรียน
4. สภาพการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน หมายถึง สภาพการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ในระยะที่ทำการศึกษาโดยพิจารณาในด้านต่าง ๆ คือด้านงบประมาณการเงิน สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการอาหารกลางวัน รูปแบบในการจัดอาหารกลางวัน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน

5. งบประมาณ หมายถึง เงินงบประมาณที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดสรรให้กับโรงเรียน หรือเงินที่ได้รับบริจาคจากองค์กร มูลนิธิต่าง ๆ หรือเงินจากผู้บริจาคเพื่อจัดทำโครงการอาหารกลางวัน
6. สถานที่ หมายถึง สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำอาหารกลางวัน ได้แก่ โรงอาหาร โรงครัว ที่เก็บอุปกรณ์และเครื่องใช้ในการประกอบอาหารและสถานที่ที่ใช้ในการเกษตร เช่น ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น
7. วัสดุอุปกรณ์ หมายถึง อุปกรณ์ในการทำอาหาร อุปกรณ์ในการเสิร์ฟอาหาร อุปกรณ์ในการเก็บล้าง โต๊ะและเก้าอี้สำหรับนั่งรับประทานอาหาร เครื่องมือที่ใช้ทำการเกษตร
8. รูปแบบในการจัดอาหารกลางวัน หมายถึง วิธีการจัดและแนวทางในการดำเนินการอาหารกลางวันในโรงเรียน
9. กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน หมายถึง แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่จัดให้กิจกรรมอาหารกลางวันเป็นกระบวนการเรียนการสอนโดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ คือกลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มงาน และพื้นฐานอาชีพและกลุ่มประสบการณ์พิเศษมาสัมพันธ์กันให้มากที่สุด โดยมีกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพเป็นแกนกลาง เมื่อบูรณาการแล้วกิจกรรมอาหารกลางวันจะประกอบด้วยกระบวนการ 7 ขั้นตอนได้แก่ การเตรียมผลผลิต การเตรียมอาหาร การประกอบอาหาร การรับประทานอาหาร การเก็บและล้าง การจัดการ และการถนอมอาหาร
10. ปัญหาในการดำเนินงานโครงการ หมายถึง ปัญหาที่ครูซึ่งดำเนินการโครงการอาหารกลางวันและหัวหน้าสถานศึกษาประสบในการจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียน ได้แก่ ปัญหาด้านความร่วมมือในการดำเนินโครงการของบุคคลที่เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ ด้านการใช้จ่ายเงินของโครงการและการหาบัญชี ด้านสถานที่และอุปกรณ์ในการประกอบอาหาร ด้านการเรียนการสอนและการเผยแพร่โภชนาการศึกษาให้กับประชาชนในชุมชน
11. โภชนาการศึกษา หมายถึง การให้ความรู้ที่เกี่ยวกับโภชนาการ โดยเริ่มตั้งแต่การเลือกซื้ออาหาร การที่ร่างกายได้รับสารอาหาร การนำสารอาหารไปใช้ของร่างกาย
12. ภาวะโภชนาการ หมายถึง ภาวะความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และสมอง อันเป็นผลเกิดจากอาหารที่บริโภค ถ้าได้รับอาหารไม่เพียงพอจะทำให้การเจริญเติบโตของร่างกายช้าลง
13. ภาวะทุพโภชนาการ หมายถึง ภาวะโภชนาการของนักเรียนที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของน้ำหนักของเด็กไทย ความเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย
14. ภาวะโภชนาการของนักเรียนก่อนเริ่มดำเนินโครงการ หมายถึง ภาวะโภชนาการของนักเรียนก่อนเริ่มดำเนินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

15. ภาวะโภชนาการของนักเรียนหลังดำเนินโครงการ หมายถึง ภาวะโภชนาการของนักเรียนในขณะที่ผู้วิจัยสำรวจข้อมูล

16. นิยามคำอื่น ๆ หมายถึง นิยามที่นอกเหนือจากนิยามในการดำเนินงานโครงการ เช่น คำานการเกษตรและการคมนาคม

17. การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่จะบ่งชี้คุณค่าของโครงการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย บุคคล 4 กลุ่ม ได้แก่

1.1 หัวหน้าสถานศึกษา 40 โรงเรียน จำนวน 40 คน ใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย

1.2 ครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้าโครงการโรงเรียนละ 1 คน จำนวน 40 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 40 คน ใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย

1.3 นักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สุ่มตัวอย่างแบบเจาะเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ชั้นเรียนละ 2 คน จำนวน 40 โรงเรียน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 320 คน

1.4 ประชาชนในชุมชน ประกอบด้วย กรรมการศึกษาสุ่มโดยเจาะเฉพาะเจาะจงได้ประธานกรรมการศึกษาโรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 40 คน และผู้ปกครองของนักเรียนที่ทำหน้าที่หัวหน้าชั้นเรียน ใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โรงเรียนละ 1 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนทั้งสิ้น 40 คน

2. ขั้นตอนการวิจัย ผู้วิจัยทำการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับหลักการ และวิธีการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการประเมินโครงการ

2.2 สร้างกรอบแนวคิด เพื่อนำไปสร้างเครื่องมือสำหรับวิจัย

2.3 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

ก. แบบสำรวจข้อมูลของโรงเรียนเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวัน

ข. แบบสัมภาษณ์ รวม 3 ชุด สำหรับสัมภาษณ์หัวหน้าสถานศึกษา 1 ชุด

ครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้าโครงการอาหารกลางวัน 1 ชุด และประชาชนในชุมชน 1 ชุด

ค. แบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวัน

ง. แบบสังเกตกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวัน

3. การเก็บและรวบรวมข้อมูล ใช้การเก็บข้อมูลทั้งหมดด้วยตนเองและใช้ผู้ช่วยวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับชั้นต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย คำนิยามศัพท์ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัยและการนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับ

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย